

LUNDS
UNIVERSITET

De mänskliga rättigheternas Galjonsfigur¹?

Den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna

Kerstin M Jonzon

Mänskliga Rättigheter
Höstterminen 2008

Handledare: Dr. Olof Beckman

¹ Snidad eller skulpterad figur på förstäven på äldre fartyg, med anknytning till fartygets namn, används idag i överförd bemärkelse om frontfigur utan någon reell makt.

Abstract

The 1948 Universal Declaration of Human Rights is probably the world's most known and internationally most respected document. The purpose of this study is to examine if the UDHR reflects universal values and norms and to assess its moral and juridical relevance today, 60 years after the adoption. The literature used in this literature-based critical study is mainly written by the academic elite of the discourse on Human Rights. By comparing these sources I have reached the conclusion that the UDHR is still today an important document because of its continuing influence on international lawmaking and because of the encouragement and aspirations to mankind in the never-ending struggle for the rights it represents.

Keywords: Universal Declaration of Human Rights (UDHR), customary law, critique, relevance

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Innehållsförteckning	2
Förkortningar.....	3
1 Inledning, syfte och problemområde.....	4
1.1 Frågeställning.....	4
1.2 Avgränsningar och friskrivningar.....	5
1.3 Teori.....	5
1.4 Metod.....	6
1.5 Målgrupp, författarens förförståelse och källkritik.....	6
2 Historia och syftet med UDHR:s tillkomst.....	7
2.1 Den unika historien och tillkomsten	7
2.2 Det berömda dokumentet.....	9
2.3 Utvecklingen; en evigt ung 60åring?.....	10
3 Dokumentet.....	12
3.1 Ett dokument i mängden?.....	12
3.2 Ett okontroversiellt dokument?	13
3.3 Relevansen efter de stora MR-traktaternas ikraftträdande.....	14
4 Moralen, juridiken och universaliteten.....	15
4.1 Den moraliska förankringen i världen som helhet.....	15
4.2 Helighetskänslan.....	16
4.3 En svepande juridisk standard?.....	16
5 Kritiken.....	18
5.1 Varför tas UDHR så ofta för given idag?.....	18
5.2 Den kritiska diskussionen och litteraturen	18
6 Dagsläget.....	20
6.1 Har UDHR gradvis förlorat kontakten med nutiden?.....	20
6.2 Den faktiskt juridiska betydelsen	20
6.3 Den moraliska och politiska betydelsen.....	22
7 Slutsats och diskussion.....	24
7.1 Framtida forskning och övriga kommande insatser.....	27
Referenser.....	29
Litteratur.....	29
Övrigt referensmaterial	30

Förkortningar

CHR	Commission on Human Rights
ECOSOC	Economic and Social Council
FN	Förenta Nationerna
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
ICJ	International Court of Justice
MR	Mänskliga Rättigheter
NGO	Non-Governmental Organization
UDHR	Universal Declaration of Human Rights
UN	United Nations

1 Inledning, syfte och problemområde

”Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De som är födda friast är emellertid mest lika i fråga om värde och rättigheter”.²

Den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna antogs i FN:s generalförsamling den 10 december 1948 och skulle därmed syfta till att fungera som och vara:

“...a common standard of achievement for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of the member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction.”³

Är då detta vad som är verkligheten idag, sextio år efter att Förklaringen antogs? Har staterna på bästa möjliga vis genomfört sina åtaganden om värnandet av dessa rättigheter som föreskrivet under FN-stadgan? Kanske är det svårt att tro i och med alla de övergrepp mot de rättigheter och friheter som förklaringen innefattar och proklamerar.

Den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna verkar idag ha fått någon sorts status av egenvärde. Är detta rimligt eller ens möjligt med ett dokument av den här karaktären? MR-övergreppen runt om i världen har blivit fler till antal, mer omfattande och värre än någonsin trots att UDHR funnits i sextio år. Innebär det att dokumentet är tomt, bara fyllt av retoriskt nonsens och utan något värde? Behöver Förklaringen revideras eller kanske helt förkastas och istället skrivs om för att kunna vara aktuell idag? Syftet med uppsatsen är att utifrån studier av främst de juridiska och moraliska aspekterna försöka belysa frågan om huruvida Deklarationen har något, och i så fall vilket, värde idag.

1.1 Frågeställning

Har UDHR spelat ut sin roll? För att kunna besvara den frågan behövs det först och främst utredas vilken roll UDHR var tänkt att ha, har haft och kanske eventuellt kommer att ha.

² Agrell, ”s.7”

³ UDHR preambel

1.2 Avgränsningar och friskrivningar

Uppsatsen kommer att fokusera på just dokumentet UDHR och inte behandla hur tanken om mänskliga rättigheter har uppstått eller för den delen redogöra för FN:s bakgrund, uppkomst eller vidare arbete för de mänskliga rättigheterna. Deklarationen kommer inte att delas in i olika generationer eller behandlas artikel för artikel var och en för sig, då detta aldrig varit syftet med den. Deklarationen ska läsas och förstås i sin helhet.⁴ I uppsatsen kommer inte heller redogöras för innehållet i de stora konventionerna om mänskliga rättigheter.

I uppsatsen kommer orden Deklaration(en), Förklaring(en), dokument(et) och förkortningen UDHR användas synonymt med varandra för att få ett mer nyanserat och flytande språk.

1.3 Teori

Diskussionen idag om mänskliga rättigheter är intensiv. Den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna diskuteras däremot inte märkbart, trots att detta dokument ses utgöra grunden för dagens MR-aktivism.(Roth) Det är underligt att ”alla” tycks vara överens om att Deklarationen är som någonting bra som måste bevaras och försvaras, då rättigheterna som den framställer hela tiden skapar debatt och problem. Den kritiska debatten kring Förklaringen kan grovt sett delas in i tre delar, den regionala/religiösa/individfokuserade, alla med utgångspunkten att Deklarationen grundar sig på västerländska filosofiska och kulturella hypoteser och uttrycker en ”västerländsk moralisk chauvinism”.(Morsink)

Syftet med den här B-uppsatsen var att utreda om UDHR (fortfarande) är ett relevant dokument eller om den spelat ut sin roll, och beroende på svaret diskutera varför?/varför inte? och på vilket sätt?

Med tanke på uppsatsens ämne skulle man kunna tänka sig att det finns mycket litteratur att tillgå. Så har emellertid inte varit fallet. Den diskussion i litteraturen och olika fora som förs är till största del inriktad på MR-frågan som sådan och inte specifikt på Deklarationen, vilket har gjort att litteraturen och källorna varit ganska begränsade. De gånger det refereras till och förs diskussioner med utgångspunkt i UDHR tenderar dessa endast att vara i historie- och utbildningssammanhang eller som ”lovprisning”, snarare än kritisk granskning.

Mycket litteratur tillkom i och med 50års-jubiléet av Deklarationen för tio år sedan och speglar därför inte helt tidsenligt dagens vetenskapliga teorier kring ämnet. Det har dock inte skrivits lika mycket i och med 60års-jubiléet. För att få en så uppdaterad bild av den diskussion som förs har jag därför sökt mig till olika, men seriösa, sidor på Internet.

Delar av litteraturen inriktar sig även på de rättigheter och bärare av dessa, exempelvis grupper av olika slag (minoriteter, religiösa sammanslutningar, kvinnor mm) som inte tas upp i Deklarationen. Den diskussionen har jag däremot inte valt att behandla nämnvärt då den inte berör den faktiska Förklaringen.

I uppsatsen använder jag mig av termerna soft- och hard-law, vilka frekvent används i litteraturen. Den senare syftar till faktisk, ”riktig” och bindande lagstiftning medan den förra benämner icke-bindande dokument.

⁴ Glendon, Mary Anne, *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, s.xviii

1.4 Metod

Litteraturstudier har utgjort stommen i den här uppsatsen och materialet som behandlats är av akademisk, kvalitativ art. Mitt angreppssätt har vilat på en hermeneutisk vetenskapsmetod då ämnets karaktär visat sig vara sådant att några absoluta sanningar inte finns. Min analys grundar sig på andras tolkningar, det vill säga den dubbla hermeneutiken. Tolkningarna och min bild av ”sanningen” har naturligtvis färgats av de åsikter som framkommit i litteraturen. Min önskan har varit att belysa frågan för att på så sätt föra diskussionen vidare då den akademiska, ibland abstrakta, och även den juridiska, mer konkreta, diskussionen enligt min mening framstår som viktigare inom detta humanistiska ämne än vad ett fast svar utgör.

Jag har även använt mig av delar av det kursmaterial som används vid grundkurserna i Mänskliga rättigheter vid Lunds universitet, läsåren 2007/2008 och 2008/2009 för att kunna få en bild av hur UDHR framställs och behandlas i det material som ska ses som grundläggande för förståelsen av vad mänskliga rättigheter är.

1.5 Målgrupp, författarens förförståelse och källkritik

Den inriktning som jag valt på min uppsats kräver att man är relativt insatt i ämnet mänskliga rättigheter. Uppsatsen riktar sig främst till mina medstudenter inom den akademiska världen men även andra som på något sätt är intresserade av ämnet. För att kunna förstå mina tolkningar och varför jag dragit de slutsatser som jag gjort önskar jag bara kort dela med mig av följande. Anledningen till att jag har intresserat mig för ämnet mänskliga rättigheter är tidigare studier i bland annat etik, samhällsfilosofi och fredstankens idéhistoria. Min delaktighet i diskussionen kring mänskliga rättigheter och värnandet om freden började på allvar i och med ett gymnasiearbete om det senaste Irakkriget och FN:s relation till det. Det ledde även till att jag reste till New York och att deltog i jättedemonstrationerna mot kriget utanför FN-skrapan i februari 2003.

Vid valet av litteratur har min bakgrund självklart påverkat mina val, men förhoppningsvis bara till viss del. Som tvåspråkig västerlänning har jag för det första endast kunnat ta till mig litteratur på engelska och svenska och den litteratur som jag funnit efter denna diskriminering har genomgående haft ett västerländskt ursprung. De författare som jag tagit del av representerar dock MR-diskursen över hela världen och då inte bara den inom akademien utan en mångfald olika professioner och uppfattningar är representerade.

Då jag har kunnat täcka bara en bråkdel av all den litteratur som finns om ämnet mänskliga rättigheter och därigenom kanske ofrivilligt förbisett de diskussioner som rör just mitt ämnesval är det inte heller främmande för mig att jag kan ha missförstått eller fått en missriktad bild av litteraturen och den diskussion som förs. Uppsatsen speglar dock mina tankar och tolkningar av det material jag har tagit del av.

2 Historia och syftet med UDHR:s tillkomst

2.1 Den unika historien och tillkomsten

Den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna kom till efter uppdrag från FN:s Generalförsamling genom FN-stadgans värnande om de mänskliga rättigheterna och tron på den enskilda människans värdighet och värde, vilket uttrycks i dess preambel och i Artikel 1:3.⁵ Framtagandet av deklarationen initierades den 11 december 1946 och assignerades Kommissionen för Mänskliga Rättigheter (CHR), som tillkom genom ECOSOC:s resolution 5(1)⁶, samt ”the Drafting committee” och arbetet med själva författandet inleddes i New York, januari 1947. Deklarationens slutgiltiga text röstades igenom och antogs den 10 december 1948 i Paris vid Generalförsamlingens tredje session i den 183:e plenarförsamlingen genom resolution 217A(III) med 48 röster för, ingen emot, åtta avstod och två stater/röster var frånvarande.⁷

Uppgiften för CHR, med stöd av ECOSOC, var att utveckla och framställa en giltig definition av begreppet mänskliga rättigheter, som är de rättigheter som tillkommer oss alla just i egenskap av att vi är människor⁸, och att skapa en kärna av fundamentala rättigheter så grundläggande att ingen, individ, nation eller grupp av något slag, öppet skulle kunna tänka sig förneka eller inte vilja kännas vid dem. Syftet var att genom en kort, enkel, uttrycksfull och lättförståelig förklaring dels ge uttryck för en allmän politisk viljeriktning, dels vara starten för ett gemensamt, världsomspännande strävande.⁹

⁵ Roth, s.45,

FN-stadgan: ”att ånyo betyga vår tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna, på den enskilda människans värdighet och värde, på lika rättigheter för män och kvinnor samt för stora och små nationer”, ”Förenat Nationernas ändamål äro: ... främjande av aktningen för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheter för alla utan åtskillnad med avseende på ras, kön, språk eller religion”

⁶ ESC/RES/5(1), “The Economic and Social Council, being charged under the Charter with the responsibility of promoting universal respect for, and observance of, human right and fundamental freedoms for all without distinction ... and requiring advice and assistance to enable it to discharge this responsibility, ESTABLISHES A COMMISSION ON HUMAN RIGHTS”

⁷ Eide, Asbjørn, The Non-inclusion of Minority Rights: Resolution 217C (III), i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.), s.701,

Glendon, Mary Anne, *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, s.xv, 35,

Möller, Jakob Th., The Universal Declaration of Human Rights: How the Process Started, i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.), s.23,

Roth, s.50,

Greenhill, och Ulfsparre, s.20,

www.un.org/Overview/rights.html,

http://humanrights.suite101.com/article.cfm/adoption_of_the_udhr

⁸ Namli, Elena, Mänskliga rättigheter ur ett filosofiskt perspektiv, i *Allas värde och lika rätt, Perspektiv på mänskliga rättigheter* (Gunner & Namli, red.), s.97

⁹ Glendon, Mary Anne, *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, s.xviii,

Möller, Jakob Th., The Universal Declaration of Human Rights: How the Process Started, i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.), s.23

Grundidén för Deklarationen var att få till stånd ett dokument av naturrättsliga, universella, individuella, neutrala rättigheter utan några gudomliga influenser på grund av världens livsåskådningmångfald, uttryckt under en princip om icke-diskriminering med tydligt fokus på individens fri- och rättigheter. Inspiration för detta hämtades, förutom från FN-stadgan, även från Franklin D. Roosevelts fyra grundläggande friheter som han 1941 framfört i ett tal inför den amerikanska kongressen, det vill säga; yttrandefrihet, trosfrihet och frihet från fruktan och nöd.¹⁰ Dessa friheter finns även med i den slutgiltiga förklarings-textens preambel. Ambitionen var att med ett enda dokument kunna, ur en rättighetssynvinkel, inbegripa hela det mänskliga livet och vara ett tillkännagivande av begreppet, och sedermera även konceptet, human värdighet.¹¹ Denna positivistiska, det vill säga av människor skapade, naturrättstrogna kulturprodukt, blev således frambringad med utgångspunkten i tanken om värnandet av alla människors naturligt inneboende grundläggande rättigheter som tillförskrivs oss i och med födseln.¹²

CHR bestod av arton medlemmar från olika delar av världen; Indien, Egypten, Paraguay, Kina, Frankrike, Sovjetunionen, Jugoslavien, Chile och Storbritannien för att nämna några, och kommissionens arbete leddes av amerikanskan Eleanor Roosevelt. Hon var även talman i den lite mindre arbetsgrupp, ”the Drafting committee”, som faktiskt författade själva deklARATIONEN. Materialet de hade till grund för detta arbete bestod av inlagor från författare, politiker, filosofer, religiösa ledare och forskare från hela världen med olika livsåskådningar. Bland andra bidrog Mahatma Gandhi med sin åsikt om ett behov av en ”skyldighetsförklaring” då alla tänkbara rättigheter föds ur någon form av skyldigheter.¹³

CHR arbetade fram UDHR efter fyra grundprinciper, nämligen; att individen är viktigare än den grupp i samhället eller stat hon än må tillhöra, hennes sinne och medvetande är de heligaste och mest okränkbara tillgångar hon besitter, alla former av tvång från staten, kyrkan eller någon annan grupp är oacceptabla och slutligen, att individens samvetsfrihet måste anses vara överlägsen allting annat, då såväl individer som grupper kan ha både rätt och fel.¹⁴

Det unika med UDHR är att det var första gången i historien som ett så stort multilateralt dokument författades. Det var även första gången som världen slöt upp kring och enades om ett dokumentets universella värde och att detta skulle vara en gemensam norm för alla folk och

¹⁰ Roth, s.48-49,

Glendon, Mary Anne, *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, s.xviii

¹¹ Roth, s.47-48,

UDHR art. 1-2,

Higgins, Rosalyn, The Continuing Universality of the Universal Declaration, i *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.25

¹² Hedlund Thulin, s.15

¹³ Samnøy, Åshild, Origins of the Universal Declaration, i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.), s.6

Roth, s.49,

Glendon, Mary Anne, *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, s.166

Glendon, Mary Ann, The Forgotten Crucible: The Latin American Influence on the Universal Human Rights Idea, i *Harvard Human Rights Journal*, 2003, vol. 16, s.30

¹⁴ Glendon, Mary Anne, *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, s.39-40

nationer genom att stadfästa både individens friheter och rättigheter, såväl negativa - ”rätten från”, som positiva - ”rätten till” sådana.¹⁵

Valet av att skriva UDHR i formen av en deklARATION/förklaring, det vill säga ett juridiskt icke-bindande policydokument, en slags rekommendation från Generalförsamlingen, har gjort att texten lättare har kunnat accepteras runt om i världen då den kan tolkas som och kännas ”ofarlig”. Till skillnad från en traktat är en deklARATION i mycket större utsträckning applicerbar på hela världen.¹⁶ Det speciella med Deklarationen är dess inkluderande ambitioner, att gälla för alla och envar, istället för att bygga på exkluderande grunder.¹⁷ Intentionen med själva dokumentet i sig var aldrig att det skulle bli juridiskt bindande, men efterföljande konventioner skulle knyta de rättigheter som Förklaringen statuerar till traktatsbaserad, positivistisk ”hard-law”, möjlig att underteckna. Därigenom skulle det införas ett internationellt implementerings- och övervakningssystem för de rättigheter som Deklarationen ställer upp.¹⁸

Deklarationens första artikel uttrycker, vilket kan tyckas vara lite märkligt, ingen rättighet utan är ett grundläggande antagande för vilka de följande deklARATIONerna ska gälla; ”*Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.*”¹⁹

2.2 Det berömda dokumentet

Den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna utgjorde starten på den moderna kampen för mänskliga rättigheter.²⁰ Deklarationen är översatt till över 360 olika språk och är därmed världens mest översatta dokument, och den citeras flitigt och gärna i många olika fora.²¹ Den vida kändheten om Förklaringen verkar ha varit en på förhand uttänkt strategi då FN uppmanat alla sina medlemmar att översätta, offentliggöra, sprida och lära ut Förklaringen.²² Att

¹⁵ Roth, s.43, 74

¹⁶ Eide, Asbjørn and Alfredsson, Gudmundur, Introduction, i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.), s.xxxi

¹⁷ van Boven, Theo, Fifty Years Universal Declaration of Human Rights – Balance and Challenges of the International Protection of Human Rights, i *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.9,

Higgins, Rosalyn, The Continuing Universality of the Universal Declaration, i *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.25

¹⁸ Samnøy, Åshild, The Origins of the Universal Declaration, i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.), s.10

¹⁹ UDHR, artikel 1

²⁰ Weissbrodt, David, Concluding Remarks on the Fiftieth Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights, in *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.211

²¹ Ki-moon, Ban, *Universal Declaration of Human Rights, Dignity and Justice for all of us, 60th Anniversary Special Edition*, United Nations DPI, s.iii,

www.un.org/events/humanrights/udhr60/index.shtml,

Andrews, AnnaLena, FN-fakta: *De Mänskliga rättigheterna*, s.1 samt i MR-deklARATIONEN och FN:s MR-system, *Mänskliga Rättigheter 60år*, s.5

²² Greenhill och Ulfsparré, s.20,

UDHR preambel

få till stånd ett universellt, allmänt accepterat dokument ter sig mycket lättare att göra om det är i deklaraionsform än att göra detsamma genom en traktat. En deklaraion är lättare och mindre betungande att sätta sig in i, ansluta sig till, nationellt implementera och citera. UDHR har banat väg för flera traktater, konventioner, regionala och nationella system samt för många konstitutioner, vilket har medfört ett frekvent refererande till den. Stater föredrar att citera Deklaraionen framför stora traktater och konventioner då UDHR inte är juridiskt bindande och framför allt saknar övervakningsmekanismer. Man kan ännu idag inte ställas till svars för överträdelse mot Förklaringens innehåll eller för att man inte agerat i enlighet med den.²³ (Frånsett de rättigheter som skyddas genom efterföljande konventioner.)

UDHR:s innehåll är mycket starkt. Dock ger de relativt öppna, eller kanske rent av vaga formuleringarna gott om tolkningsutrymme av Deklaraionens artiklar, vilket har medfört att det blivit lättare för stater att sluta upp kring Deklaraionen och på så vis gjort den mer omtalad.²⁴

2.3 Utvecklingen; en evigt ung 60åring?

Det talas om att det skulle ha skett en utveckling av UDHR under alla de år som Deklaraionen funnits till. Det verkar som om denna utveckling har skett utan att Deklaraionen har åldrats utan än idag är lika relevant som tidigare.²⁵ Det faktiska dokumentet i sig har inte förändrats under de sextio år som det funnits till, vissa omval av ord har gjorts i en del översättningar men den slutgiltiga, reella texten som antogs den 10 december 1948 är fortfarande densamma. Tolkningar av UDHR:s innebörd har i och med diskussionen om de mänskliga rättigheternas utveckling i viss mån dock förändrats. Vid FN:s först världskonferens i Teheran 1968 fastställdes att Förklaringen består av åtaganden för världssamfundets medlemmar och vid Vienna World Conference 1993 fastslogs, av världssamfundets då 171 stater, att alla Deklaraionens artiklar är likställda och odelbara. Dock har detta inte helt lyckats få fäste inom den industrialiserade delen av världen, som ser de medborgerliga och politiska rättigheterna som tyngre vägande.²⁶ Artiklarna i UDHR kan ses som semisjälvständiga då de artikel för artikel är mycket starka men även beroende av varandra samtidigt som de är ömsesidigt förstärkande.²⁷

²³ Weissbrodt, David, Concluding Remarks on the Fiftieth Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights in *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.214

²⁴ Samnøy, Åshild, The Origins of the Universal Declaration of Human Rights, in *The Universal Declaration of Human Rights, A Common Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.), s.15

²⁵ van der Heijden, Barend and Tahzib-Lie, Bahia, Preface: Commemoration or Celebration, in *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology* (van der Heijden and Tahzib-Lie, eds.), s.15

²⁶ Hedlund Thulin, s.18-19,

Nowak, s.75-76,

Roth, s.77,

Gunner, Göran, Mänskliga rättigheter, i *Allas värde och lika rätt, perspektiv på mänskliga rättigheter* (Gunner & Namli, red.), s.23

²⁷ Higgins, Rosalyn, The Continuing Universality of the Universal Declaration, in *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.24

En utveckling av Deklarationen och dess rättigheter borde inte bara innebära att alla rätt till lika rättigheter ska utökas i graden av förverkligande, utan även en rätt till nationell utveckling för att möjliggöra dessa rättigheter.²⁸

Det verkar även vara möjligt att Deklarationen kan ha utvecklats från att vara endast ett soft-law dokument till att ha blivit internationell sedvanerätt. Mer om detta nedan, stycke 6.2.

²⁸ Higgins, Rosalyn, The Continuing Universality of the Universal Declaration, in *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.24, UDHR, artikel 28

3 Dokumentet

3.1 Ett dokument i mängden?

UDHR omtalas som ett unikt dokument och det finns inte, i alla fall vid en första anblick, några lika stora skrivelser av samma kaliber som Förklaringen. Ofta görs jämförelser med Magna Charta från 1215, The English Bill of Rights från 1689, Franska Revolutionens Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen från 1789, American Declaration of Independence från 1776 och American Bill of Rights från 1791. Men Deklarationen skiljer sig från dessa stora dokument på två olika grunder, å ena sidan genom att vara den första internationellt gemensamma artikuleringen av alla mänskliga rättigheter gällande för alla och å andra sidan genom att vara universellt giltig och innefatta odelbara och ömsesidigt förstärkande rättigheter.²⁹

Ibland, men mycket sällan, uppnår dock icke-bindande Generalförsamlingsresolutioner den grad av politisk vikt som når utöver dess tänkta, ursprungliga lagliga status. UDHR är typexemplet på detta i och med att Förklaringen aldrig har fungerat endast som en rekommendation.³⁰ I Generalförsamlingens resolution 3314 (XXIX) om definitionen av angreppshandling³¹, tillkännages, liksom i UDHR:s preambel, den starka övertygelsen om att en sådan definition är nödvändig för att stärka den internationella freden och säkerheten som uttrycks i FN-stadgan. Samma hänvisning till stadgan görs även i ”Declaration of Friendly Relations”.³² Resolutioner från Generalförsamlingen har, likt deklarerationer, ingen faktisk juridisk bindande verkan, men dessa två ovan nämnda dokument har med tiden, på grund av behovet av koncensus gällande deras starka och grundläggande innehåll som utgångspunkt för folkrättens funktion, övergått till att idag anses vara allmänt gällande i den internationella folkrätten. Även om det alltså kanske finns andra dokument som genom sina starka ståndpunkter i den

²⁹ Weissbrodt, David, Concluding Remarks on the Fiftieth Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights, i *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.211,

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/1087646>,

http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/129006?i_h_word=English,

http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?id=27&module_instance=1&action=pod_show&navid=27,

Eide and Alfredsson, Introduction, i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.), s.xxvi,

Robinson, Mary, The Universal Declaration of Human Rights: The International keystone of Human Dignity, i *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology* (van der Heijden and Tahzib-Lie, eds.), s.253

Robinson, Mary, The Universal Declaration of Human Rights: A Living Document, i *Australian Journal of International Affairs*, s.118

³⁰ Higgins, Rosalyn, From a Legal Point of View, i *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology* (van der Heijden and Tahzib-Lie, eds.), s.161

³¹ A/RES/29/3314, Definition of Aggression

³² A/RES/25/2625, Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations, “Declaration of Friendly Relations”

folkrättsliga sfären övergått till att ha visst mått av hard-law över sig finns det inget annat dokument som är så överlägset spritt och känt bland gemene man som UDHR.

3.2 Ett okontroversiellt dokument?

Den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna är i teorin inte att anse som ett kontroversiellt dokument, men den tenderar däremot att vara det i praktiken. Det måste te sig ganska självklart att det skapas debatt kring Deklarationen med tanke på dess starka innehåll.³³ Artikel 5, till exempel, behandlar förbudet mot tortyr, den nionde artikeln tar upp förbudet mot godtyckliga arresteringar och bortföringar, och i artikel 10 statueras allas rätt till rättvis rättegång.³⁴ Dessa artiklar kan ses som självklara för oss som lever i ett välutvecklat, demokratiskt samhälle med ett fungerande rättsväsende, men för många är de tyvärr långt ifrån självklara.

Görs det då några tolkningar av UDHR eller har världen accepterat den med någon slags likgiltighet? Det är självklart att Deklarationen genom åren tolkats på olika sätt och dessa tolkningar av Förklaringens innebörd måste även de ses vara kontroversiella. Hur skulle det annars exempelvis kunna vara möjligt för en stat att utöva dödsstraff om man inte tolkat den tredje och/eller den femte artikeln³⁵ på ett, i förhållande till UDHR:s ändamål och syfte, motstridigt sätt? Flera av artiklarna, kanske de flesta eller till och med alla, har skapat någon form av debatt i olika sammanhang. Rätten till arbete, artikel 23:1, rätten till vila och frid samt betald ledighet, artikel 24 och kvinnors och mäns lika rätt i fråga om äktenskap, artikel 16, är tre av de väl omdebatterade artiklarna i Deklarationen.³⁶

Det verkar emellertid finnas ett behov av ett odisputabelt dokument i debatten om mänskliga rättigheter, för att den gemensamma kampen för dessa ska kunna fortgå. Det betyder däremot inte att dokumentet i realiteten faktiskt är det, behovet i sig är inte ett tillräckligt starkt argument eller anledning. Att UDHR skulle vara okontroversiellt visar bara på vår konstruktivism och speglar inte verkligheten nämnvärt. Om det däremot finns ett generellt antagande att Förklaringen är okontroversiell skapar det snarare en större genomslagskraft för Deklarationen.

Möjligheten att skriva ett helt odisputabelt dokument, med universellt gällande tillämpningar, alldeles utan grund för någon som helst kritik eller debatt verkar tilltalande i tanken men inte särskilt troligt att kunna genomföras.

Men om Förklaringen skulle vara okontroversiell, innebär det då att UDHR saknar värde eller betydelse? En allmän acceptans borde ju snarare kunna ge UDHR ett ökat värde och stärka dess antagande om att fortfarande spela en betydande roll inom det internationella samfundet i stort, arbetet för och med mänskliga rättigheter och folkrättens domäner då det faktiskt ger oss en gemensam grund och något som alla kan sluta upp kring och mötas vid som utgångspunkt för

³³ Roth, s.95

³⁴ UDHR, art. 5, 9 och 10

³⁵ UDHR, artikel 3 "Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.", artikel 5 "Ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.", Roth, s.95

³⁶ Roth, s.97-98,

UDHR, art. 16, 23 och 24

vidare samtal. Förklaringen måste alltså fortfarande anses vara nödvändig och inneha fortsatt betydelse då den hjälper oss med detta.

3.3 Relevansen efter de stora MR-traktaternas ikraftträdande

Egentligen har Deklarationen uppfyllt sin viktigaste och primära uppgift i och med de två stora MR-konventionerna från 1966³⁷, nämligen den att öppna världens ögon för ämnet mänskliga rättigheter och skapa efterföljande traktater. Tillsammans bildar dock dessa tre gruppen ”the International Bill of Rights” vilken idag anses utgöra stommen för de mänskliga rättigheterna och förstärka UDHR:s och arbetet med dess artiklars ställning inom FN-systemet, samt på ett utförligare vis sätter standarden för arbetet med rättigheterna idag.³⁸ Då ständigt nya sakfrågekonventioner skapas med utgångspunkt i UDHR och eftersom alla artiklarna i förklaringen ännu inte finns skyddade av konventioner måste det innebära att UDHR fortfarande har betydelse och spelar en viktig roll.³⁹

³⁷ ICCPR och ICESCR

³⁸ Roth, s.102,

Gunner, Göran, Mänskliga rättigheter, i *Allas värde och lika rätt, Perspektiv på mänskliga rättigheter* (Gunner & Namli, red.), s.23

³⁹ Nowak, s.76

4 Moralen, juridiken och universaliteten

4.1 Den moraliska förankringen i världen som helhet

Är det faktiskt möjligt att hitta en gemensam moral och etik för hela världen, för en mänsklighet, och är UDHR i så fall verkligen utfallet av denna? Uppställer Deklarationen bara ”kristna, västerländska uttryck för andlig kolonialism och förakt för andra sätt att se på världen, livet och människan”?⁴⁰ Alla normativa principer bygger på specifika kulturella eller filosofiska antaganden och de normer som uttrycks i Deklarationen tyder på att de återspeglar en västerländsk moralisk chauvinism.⁴¹ Om man däremot skulle skapa ett dokument så allmängiltigt etiskt och moraliskt skulle det antagligen slutligen inte bära någonting av värde utan bli helt normlöst. Hade UDHR kommit till genom någon form av reduktionistiska principer om att ju vagare ståndpunkter desto större uppslutning kring dem, hade nog förklaringen bara varit någonting som alla var överens om och detta någonting skulle vara ingenting. I och med att Förklaringen tillkännages vara universell, gällande i alla länder och för alla, bör den rimligtvis spegla någon sorts gemensam, världslig norm.⁴² Vad som blev synligt i och med författarprocessen av Förklaringen var att många av de principer om värdighet som uttrycks i rättighetsform i Förklaringen var gemensamma i många av de olika kulturerna, religionerna och nationerna som bidrog till Deklarationens skapande. Skillnaden var att dessa principer inte vanligtvis formulerades i termer av rättigheter utanför västvärlden.⁴³

Enligt naturrätten är människans förnuft universellt och stärker vår vilja till dialog för att främja det som är gott (MR). Vårt förnuft är alltså detsamma, genomgående i alla kulturer och om vi bara använder oss av det kan vi nå konsensus gällande de eftersträvansvärda normer som Deklarationen förespråkar. Om detta antagande råder ingen vidare samstämmighet och det konstruktivistiska, kritiska svaret blir att det inte finns några gemensamma grundläggande värden för hela mänskligheten, eftersom våra värderingar skapas i och genom olika konkreta sociala kontexter.⁴⁴ Kulturrelativismen utvecklar resonemanget om avsaknaden av universellt ansedda normer i Deklarationens artiklar vidare, då världens många olika kulturer uttrycker olika grundläggande värden, men att det inte finns några som genomsyrar alla dessa. Då normerna hela tiden är relativa och bara giltiga i sin kontext kan varken UDHR eller mänskliga rättigheter vara

⁴⁰ Elensky, *Dagens Nyheter*, 9 december 2008

⁴¹ Morsink, s.x

⁴² Greenhill och Ulfsparré, s.20

⁴³ Glendon, Mary Ann, *The Forgotten Crucible: The Latin American Influence on the Universal Human Rights Idea*, i *Harvard Human Rights Journal*, 2003, vol. 16, s.30

⁴⁴ Namli, Elena, *Rättigheter i en postmodern värld*, i *Allas värde och lika rätt, Perspektiv på mänskliga rättigheter* (Gunner & Namli, red.), s.287

universella. De kulturella skillnaderna i sig får emellertid inte ges egenvärde och därigenom ses vara absoluta.⁴⁵

En annan fråga vi måste ställa oss är om det är möjligt att Förklaringen verkligen speglade de universella normerna som fanns vid dess författande? Generalförsamlingen hade då Deklarationen antogs 1948, 58 medlemsstater som stod för fyra femtedelar av världsbefolkningen. Av dessa 58 stater var exempelvis bara fyra från den Afrikanska kontinenten representerade.⁴⁶

4.2 Helighetskänslan

Mänskliga rättighetsdiskursen i stort och UDHR i synnerhet har andan om sig att vara ”de svagas röst i maktens korridorer”, alltså något gott att värna om och försvara. Men det verkar dock som om ingen annan text som har blivit så vida lovordad faktiskt blivit så lite läst och förståelsen för innebörden därför uteblivit.⁴⁷

Då UDHR är en positivistisk kulturprodukt kan den därför komma att tillförskivas vilka egenskaper vi helst önskar, allt efter våra mycket olika preferenser. En uppfattning är att Förklaringen ger uttryck för förhoppningar och gemensamma strävanden för den mänskliga familjen.⁴⁸ Om man kanske skulle kunna se UDHR som symbolen eller sinnebilden för de mänskliga rättigheterna, likt en fana som inte får vanöras, kan man då tänka sig att kampen för dessa skulle dö om Deklarationen pekades ut som innehållslös, utan mening och därefter sedan skulle falla i glömska och försvinna? Om så är fallet blir det naturligtvis oerhört viktigt att värna om dokumentet och dess i sig upphöjda status. Kanske är det så att debatten om Deklarationens vara eller inte vara idag handlar mer om symbolism än om moral och/eller juridik.

4.3 En svepande juridisk standard?

Om Deklarationen inte är baserad på någon universell moralisk uppfattning kan den då vara en spegling av en universell juridisk sådan, med någon form av bindande verkan för stater? Viktigt är att hålla i åtanke att *opinio juris*⁴⁹ inte är det samma som vad som kan antas av inte uttryckta åsikter, utan utgör staters faktiska åsikter.

Enligt rättspositivismen existerar en juridisk rättsregel om den fastslagits i en godtagen rättskälla, exempelvis i en i praxis etablerad norm eller i skriven lag.⁵⁰ Det är därför tveksamt om

⁴⁵ Namli, Elena, Rättigheter i en postmodern värld, i *Allas värde och lika rätt, Perspektiv på mänskliga rättigheter* (Gunner & Namli, red.), s.290-291

⁴⁶ www.un.org/members/growth.shtml,

Glendon, Mary Anne, *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, s.50

⁴⁷ Glendon, Mary Anne, *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, s.xvi-xvii

⁴⁸ Buergenthal, Thomas, Centerpiece of the Human Rights Revolution, i *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology* (van der Heijden and Tahzib-Lie, eds.), s.92

⁴⁹ ”statlig övertygelse som visar sig i rättspraxis”, Linderfalk, Ulf, *Folkrättens källor, i Folkrätten i ett nötskal* (Linderfalk, red.), s.27

⁵⁰ Bratt, Percy och Kron, Fredrik, Den ”värdelösa” juridiken, i *Allas värde och lika rätt, Perspektiv på mänskliga rättigheter* (Gunner & Namli, red.), s.252

UDHR kan räknas som rättsregler, då den inte verkar finnas i någon stats praxis och eftersom den är en förklaring inte heller gäller som skriven lag.

Det talas mycket om att UDHR antagligen skulle ha gått från att vara en juridiskt icke-bindande deklaration till att vara internationell sedvanerätt, men man kan inte säga att någonting förmodligen är sedvanerätt, då sedvanerätten speglar staters sedvänja och inte människors åsikter om detta. Juridik är ingenting man antar någonting vara, det är någonting faktiskt. Tyvärr missbrukas det juridiska språkbruket på den här punkten, varefter UDHR idag ofta omtalas som internationell sedvanerätt. Mer om detta nedan, stycke 6.2.

5 Kritiken

5.1 Varför tas UDHR så ofta för given idag?

UDHR tas idag ofta för given då Förklaringen har kommit att bli så vardaglig, bland annat på grund av ständigt refererande till den, och spegla en så stor del av våra värderingar att vi ofta inte ens är medvetna om dess stora inflytande över oss.⁵¹ När det inte finns någon diskussion är det lätt att bli bekväm, göra som andra, skylla på att man inte har tid att diskutera Förklaringen i kombination med rädsla och feghet för att göra ”fel” genom att ifrågasätta det som ter sig vara det självklart goda innehållet i Deklarationen. Men varför kan Deklarationen inte få tas för given egentligen? Om alla gör detsamma medför ju det att vi kan ses som eniga om att dokumentet förmedlar något bra och att vi tycker lika. Men ett sådant resonemang borde få många varningsklockor att ringa. För en utebliven diskussion kan inte anses vara det samma som ett allmänt accepterande.

5.2 Den kritiska diskussionen och litteraturen

Då UDHR alltså inte är att anses som ett okontroversiellt dokument borde det ju finnas rikligt med litteratur som behandlar de oenigheter som framkommit och diskuterats. Men det verkar snarare vara så att den litteratur som finns oftare kritiserar själva tanken om mänskliga rättigheter, eller i alla fall delar av den, istället för UDHR i sig. Detta kan kanske bero på att Deklarationen inte är juridiskt bindande, och att det därför kan tyckas onödigt att kritisera den, utan bättre och kanske rentav lättare att angripa de MR-tankar som den försvarar. Den ställning Förklaringen har runt om i världen idag har medfört en rädsla och kanske feghet att kritisera den, i alla fall öppet, alltså till skillnad från tankar om MR i stort.

Trots Förklaringens vitt spridda ursprung sägs det ofta att UDHR bara speglar de västerländska uppfattningarna om vad som kan ses som grundläggande rättigheter för ett värdigt liv. Det faktum att Deklarationens rättigheter endast tillfaller individen istället för olika sorters grupprättigheter är det som då oftast kritiseras.⁵² Det finns tillsammans med ”individkritiken” tre större, mer genomarbetade, kritiska hållningar till Förklaringen, dels den som kommer från regionalt håll, ”den asiatiska” samt den ”religiösa hållningen” som kommer från de muslimska delarna av världen.⁵³ Den mest utpräglade och uttalade kritiken är den som kan kallas ”den

⁵¹ An-Na'im, Abdullahi, The Universal Declaration as a Living and Evolving 'Common Standard of Achievement', i *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology* (van der Heijden and Tahzib-Lie, eds.), s.50

⁵² Eide and Alfredsson, Introduction, i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common A Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.), s.xxv

⁵³ Namli, Elena, Rättigheter i en postmodern värld, *Allas värde och lika rätt, Perspektiv på mänskliga rättigheter* (Gunner & Namli, red.) s.289

islamska”. Det är främst kvinnors, barns och religiösa minoriteters starka rättigheter som kritiserats av den ”islamska” hållningen. Det måste dock tilläggas att det inte finns någon gemensam islamsk position eller front rörande varken UDHR eller mot mänskliga rättigheter i stort.⁵⁴ Den ”asiatiska” kritiken bygger på en distansering från västerländska värden och att de normer som Deklarationen i stort framhäver inte speglar det asiatiska synsättet på vad som är grundläggande behov att tillfredsställa. Dessa skulle istället vara samhällets, gruppens och familjens rättigheter och inte individuella fri- och rättigheter. Enligt den förre chefsekonomen vid ILO, den malaysiske kinesen Eddy Lee, finns det däremot inte heller någon gemensam asiatisk linje i frågan om den kritik som riktas mot UDHR. Han menar att, med tanke på de stora etniska, kulturella och religiösa skillnaderna i de olika asiatiska staterna, man inte kan finna någon gemensam ståndpunkt för kritik. Den regionala asiatiska kritiken härstammar snarare från auktoritära regimer i Asien än att den återspeglar folkviljan.⁵⁵

Kritiken mot UDHR:s fokusering på individen kommer av att de värden som uppnås endast av och i sociala och kulturella sammanhang, där gemenskapen med andra tillförskrivs vara primärt eftersträvansvärt, inte kan ses vara en del av den diskussion om MR som förs och att man därigenom skulle ha tappat många ”rättighetsbärare”.⁵⁶ Dock har alla stater på något vis kritiserat eller uttryckt en reserverad hållning gentemot någon eller några av Deklarationens artiklar och att de därmed skulle vara mindre viktiga att tillgodose.⁵⁷

Kritiken ”vi var inte med och skrev UDHR och på grund av att den inte speglar våra synpunkter kan Förklaringen inte ses som universell och egentligen heller inte gälla oss” är en annan relativt vanlig kommentar i den kritiska diskussionen. Att inte minoritets- och ursprungsbefolkningsrättigheter tas upp och behandlas i UDHR utgör också en del av den moderna kritik som riktas mot Deklarationen. Dessa kritiska förhållningssätt är emellertid inte riktade mot det faktiska innehållet i Deklarationen utan mot vad som inte står i den.

Deklarationen har ofta fått ryktet om sig och kritiserats för att sakna universella etisk-filosofiska tankegångar och förespråka bara västerländska ideal och därmed vara en västerländsk förklaring. Det kanske inte är helt missvisande med tanke på att det i ”the Drafting Committee” endast var den kinesiske diplomaten Peng Chun Chang som inte representerade den judisk-kristna traditionen.⁵⁸ Att det bara var två kvinnor med i framtagnings- och författarprocessen av UDHR, Eleanor Roosevelt och den indiska politikern Hansa Metha,⁵⁹ utgör en stark grund för feministisk kritik mot Deklarationen.

⁵⁴ An-Na’im, Abdullahi A, The Position of Islamic States Regarding the Universal Declaration of Human Rights, i *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.184, 192

⁵⁵ Lee, s.66

⁵⁶ Namli, Elena, Rättigheter i en postmodern värld, *Allas värde och lika rätt, Perspektiv på mänskliga rättigheter* (Gunner & Namli, red.) s.289

⁵⁷ An-Na’im, Abdullahi A, The Position of Islamic States Regarding the Universal Declaration of Human Rights, i *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.183

⁵⁸ Brems, s.8

⁵⁹ Glendon, Mary Anne, *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, s.35

6 Dagsläget

6.1 Har UDHR gradvis förlorat kontakten med nutiden?

Då Förklaringen inte längre är en anmodan till juridiken att konkretisera ämnet mänskliga rättigheter och skapa bindande traktater, konventioner och olika övervakande implementeringssystem eftersom detta redan är påbörjat, skulle det kunna hävdas att UDHR på sätt och vis inte längre är lika aktuell. Däremot lever dokumentet trots allt vidare genom att inte vara tidsbestämt utan har ett öppet slut, är framåtblickande och genom att MR-aktivismen hela tiden växer sig starkare. Eftersom statens roll i många avseenden försvagats har uppgiften att föra UDHR:s ord och innebörd vidare axlats av icke-statliga aktörer, främst olika NGO:s.⁶⁰

I och med att Deklarationen är världens mest översatta dokument har det hjälpt, och hjälper fortfarande till, att runt om i världen ge insikt om och stärka människors mod till att hävda sin rätt till dessa rättigheter, vilka faktiskt ska skyddas av deras egna stater. Uppfattningen och insikten hos människor om mänskliga rättigheter och deras rätt till dessa ökar ständigt och allt fler är nu medvetna om att en MR-kränkning eller överträdelse mot UDHR:s grundläggande rättigheter är att ses som en olaglig handling av dem som utför den.⁶¹

6.2 Den faktiskt juridiska betydelsen

Lagstiftningen om mänskliga rättigheter är idag den mest kodifierade domänen inom den internationella folkrätten.⁶² Då UDHR ger begreppet mänskliga rättigheter en auktoritär tolkning av vad som var tänkt genom FN-stadgan kan den anses, i alla fall indirekt, konstituera internationell traktatsrättslig lag.⁶³

Som nämnts ovan var den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna från början tänkt att förbli en deklaration. Att det istället blev två konventioner berodde bland annat på de politiska meningsskiljaktigheterna som låg till grund för det kalla kriget.⁶⁴ Det har sedan tillkommit flera efterföljande konventioner, då det visade sig vara mycket svårt att på en gång få till stånd juridiskt bindande instrument som världen var beredd att signera, för att kunna realisera

⁶⁰ Helle, Daniel and Kohonen, Maarit, Publicity for the Universal Declaration of Human Rights: General Assembly Resolution 217D (III), i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, eds.) s.732,

www.udhr.org/history/question.htm#_Toc397930437

⁶¹ Buergenthal, Thomas, Centerpiece of the Human Rights Revolution, *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology* (van der Heijden & Tahzib-Lie, eds.), s.93

⁶² Weissbrodt, David, Concluding Remarks on the Fiftieth Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights, in *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights* (Baehr, Flinterman and Senders, eds.), s.212

⁶³ Nowak, s.76

⁶⁴ Hedlund Thulin, s.16

de rättigheter som räknas upp i Förklaringen. Men Deklarationen i sig har däremot inte omvandlats till att bli en bindande traktat, vilket heller aldrig var syftet. Det bestod i att ge uttryck för en ”gemensam norm för alla folk och nationer” genom att tillhandahålla en gemensam förståelse för de rättigheter och friheter som staterna förbinder sig att främja genom att ratificera FN-stadgan. Man skulle kunna anse Deklarationen vara juridiskt bindande genom utvecklingen av UDHR till att vara en auktoritär tolkning av de mänskliga rättigheter som FN:s medlemsstater är förpliktigade till under dess stadga. UDHR står för generellt allomfattande lagprinciper och bildar därför tillsammans med de stora MR-konventionerna samt staters sedvänja bindande internationella skyldigheter.⁶⁵

Utvecklingen av den akademiska diskussionen under dessa sextio år verkar dock tyda på att Deklarationen skulle ha omvandlats till att numera vara kodifierad sedvanerätt, vilken är universellt gällande som internationell folkrätt oavsett om stater samtyckt till dess innehåll eller inte. Inom folkrättens horisontellt verkande juridiska system, där alltså inga överstatliga lagstiftande organ finns, likställer man den juridiska betydelsen av traktater/konventioner och sedvanerätt⁶⁶. Likväl finns det inom sedvanerätten en normhierarki innehållande vissa regler som är absolut tvingande och till skillnad från folkrätten i övrigt inte är dispositiva. Deklarationens fjärde artikel behandlar slaveriförbudet och den femte artikeln uttrycker förbudet mot tortyr, förbud vilka finns med bland de juridiskt tyngsta inom normhierarkin av sedvanerättsliga regler, *jus cogens*.⁶⁷

Tanken att kunna binda även den övriga världen, det vill säga den som inte är ansluten till de två stora MR-konventionerna, juridiskt till innehållet i Deklarationen genom att den skulle ha omvandlats till sedvanerätt känns lite som en utopisk dröm och i viss mån som ett ohederligt agerande. För om det först kommit till stånd traktater, som måste godkännas genom samtycke och vidare undertecknas och sedan ratificeras för att kunna vara gällande, och sedan binda även de stater som inte är traktatsrättsligt bundna till Deklarationens innehåll och tvinga dem att acceptera detta genom att det blivit internationell sedvanerättslig lag, borde ju detta medföra att traktaterna blir betydelselösa. Om UDHR övergått till att vara sedvanerätt så är den snarare partikulär än universell och då bara sedvanerätt för dem som är traktatsrättsligt bundna till de stora MR-konventionerna, eftersom deras samtycke till dessa kan ses som den nödvändiga *opinio juris* som behövs för att sedvanerätt ska bildas. På så vis skulle sedvanerätt ha kunnat skapas genom de traktater som behandlar mänskliga rättigheter istället för genom UDHR.⁶⁸

Förbuden mot tortyr och slaveri är alltså vedertagna sedvanerättsliga regler, men det är tveksamt om hela UDHR kan åtnjuta den statusen. Efter ratifikationerna av de två stora MR-

⁶⁵ Buergenthal, Thomas, Centerpiece of the Human Rights Revolution, i *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology* (van der Heijden and Tahzib-Lie, eds.), s.92-93

⁶⁶ Linderfalk, Ulf, , Folkrättens källor, i *Folkrätten i ett nötskal* (Linderfalk, red.), s.23, 34

⁶⁷ Linderfalk, Ulf, Folkrättens källor, i *Folkrätten i ett nötskal* (Linderfalk, red.), s.33,

Vienna Convention on the Law of Treaties (VCLT), 1969, artikel 53:

”A peremptory norm of general international law (*jus cogens*) is a norm accepted and recognized by the international community of States as a whole as a norm from which no derogation is permitted and which can be modified only by a subsequent norm of general international law having the same character”

⁶⁸ Greenhill och Ulfsparré, s.21

konventionerna håller den akademiska debatten om Deklarationens internationella juridiska status på att tappa fotfästet.⁶⁹

Det är viktigt att hålla i åtanke att sedvänja inte är det samma som sedvanerätt. Sedvänjan, som är både staters uttryckta *opinio juris* och deras agerande, föregår sedvanerätten. All sedvänja blir däremot inte alltid till rättsligt bindande sedvanerätt. För detta krävs att ett stort flertal stater uttrycker samma *opinio juris*.⁷⁰

Det är också värt att notera det faktum att ICJ enligt sin stadga 38: artikel ser UDHR som internationell sedvänja och därefter använder sig av Deklarationen som tolkningsunderlag/förarbete och ett verktyg.⁷¹

6.3 Den moraliska och politiska betydelsen

Likt ett monument över de övertygelser och den beslutsamhet som fanns hos dem som på något vis bidrog till Deklarationens skapande lever den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna vidare idag, som ett av historiens största dokument.⁷²

UDHR började som en politisk deklaration med tungt moraliskt innehåll och är idag det mest centrala dokumentet i den internationella MR-diskursen, då den innefattar de flesta av de anspråk som räknas tillhöra mänskliga rättigheter.⁷³ Med tanke på dess allomfattande karaktär, att alla människor utan åtskillnad inryms inom dess skydd, bör Deklarationen kännas moraliskt förpliktigande. Men Förklaringen är även politiskt förpliktigande genom de moraliska antaganden den innehåller, eftersom regeringars agerande världen över värderas med UDHR:s innehåll som måttstock. Det medför att ingen regering kan bortse från dessa standarder.⁷⁴ Genom att inte vara ett ratificerbart juridiskt dokument att antingen acceptera eller förkasta kan Förklaringen därigenom binda alla FN:s medlemmar såväl politiskt som moraliskt. Att efterleva dessa åtaganden under Stadgan blir genom medlemskapet automatiskt en skyldighet!

⁶⁹ Nowak, s.76

⁷⁰ Linderfalk, Ulf, Folkrättens källor, i *Folkrätten i ett nötskal* (Linderfalk, red.), s.27

⁷¹ Eide, Asbjørn and Alfredsson, Gudmundur, Introduction, i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common A Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, reds.), s.xxxi,

Statute of the International Court of Justice, Article 38:

1. The Court, whose function is to decide in accordance with international law such disputes as are submitted to it, shall apply:

- a. international conventions, whether general or particular, establishing rules expressly recognized by the contesting states;
- b. international custom, as evidence of a general practice accepted as law;
- c. the general principles of law recognized by civilized nations;
- d. subject to the provisions of Article 59, judicial decisions and the teachings of the most highly qualified publicists of the various nations, as subsidiary means for the determination of rules of law.

2. This provision shall not prejudice the power of the Court to decide a case *ex aequo et bono*, if the parties agree thereto.

⁷² Robinson, Mary, The Universal Declaration of Human Rights: A Living Document, i *Australian Journal of International Affairs*; July 1998, s.119

⁷³ Roth, s.43

⁷⁴ Eide, Asbjørn and Alfredsson, Gudmundur, Introduction, i *The Universal Declaration of Human Rights, A Common A Standard of Achievement* (Alfredsson and Eide, reds.), s.xxv

Inom det internationella samfundet fungerar rättigheterna i Deklarationen som de mest dominanta etiska normerna, vilket har medfört att UDHR har fått agera ledstjärna och varit en viktig inspirationskälla för andra dokument av olika slag världen över; traktater/konventioner, nationella och regionala system, konstitutioner och regeringsformer. I och med detta lever UDHR:s ursprungliga anda kvar än idag.⁷⁵

Det är viktigt att vi ser till vad UDHR hade som syfte att vara och vad som faktiskt har uppnåtts och inte fokusera på vad Deklarationen inte är eller vad den aldrig hade för intentioner att vara eller bli.⁷⁶ Utan den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna hade kanske de rättigheter som den uttrycker och som vi idag så ofta tar för givna inte kunnat realiseras i samma utsträckning.

⁷⁵ Roth, s.57, 63,

Blair, Tony, The Universal Declaration as a Source of Inspiration, i *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology* (van der Heijden and Tahzib-Lie, eds.), s.65

⁷⁶ van Dijk, Peter, The Universal Declaration is Legally Non-Binding; So what?, i *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology* (van der Heijden and Tahzib-Lie, eds.), s.108

7 Slutsats och diskussion

Har då UDHR spelat ut sin roll? Svaret på den frågan är vare sig klart eller entydigt utan blir både ja och nej, eller snarare ett kanske, av flera olika anledningar vilka jag ska sammanställa och redovisa nedan. Om Förklaringen ska ses som synonymt med mänskliga rättigheter borde den ju rimligtvis behöva revideras för att kunna passa den utveckling som rättigheterna kommit att få idag. Den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna är ett väl omdiskuterat dokument, i både positiva och negativa sammanhang och fora. För att kunna bestämma om Förklaringen fortfarande är aktuell måste man därför för det första se till om Deklarationen faktiskt lyckats uppnå sitt mål och det den var ämnad för. Syftet med Förklaringen var ju att sätta ord på de mänskliga rättigheter som FN:s medlemmar uttryckligen accepterar och ger sitt godkännande till att respektera och upprätthålla under Stadgan. Visst får man medge att världens stater och medborgare fått upp ögonen för Deklarationen och det som kan räknas som mänskliga rättigheter och kampen/aktivismen för dessa växer sig hela tiden starkare. Men innebär detta att dokumentet i sig fortfarande är av betydelse?

För att reda ut detta kommer jag först att presentera den ”positiva linjen” av vad Förklaringen har för roll och status idag, det vill säga: Nej, UDHR har inte spelat ut sin roll utan är än idag ett viktigt och på något sätt betydande dokument;

1. Trots att Förklaringen skrevs under relativt kort tid är det ett mycket välarbetat och genomtänkt dokument. Då Deklarationen idag fortfarande ligger till grund för nya MR-konventioner, internationella, regionala och nationella system, samarbeten för de mänskliga rättigheterna och den internationella freden och säkerheten samt för många staters konstitutioner kan man inte annat än erkänna Förklaringens kontinuerligt stora betydelse. Om dokumentet inte spelade någon roll hade det ju inte rimligtvis än idag fått stå som modell för alla dessa olika juridiska och politiska instrument.
2. Om det i framtiden visar sig att UDHR faktiskt är på väg att anta formen av ett kodifierat sedvanerättsligt dokument måste det ju utan rimligt tvivel fortfarande anses spela en betydande roll, i alla fall inom den internationella folkrätten, och därigenom även för alla människor då de ska skyddas av sina staters åligganden som styrs av detta juridiska system. Dokumentet i sig skulle ju inte kunna förkastas om det hade denna funktion, då kodifieringen ligger i själva dokumentet.
3. Eftersom alla de rättigheter som Förklaringen innehåller fortfarande inte gäller för alla människor, vilket var ursprungstanken och syftet med Deklarationen, måste den ju fortfarande ses vara relevant ända tills världens alla människor faktiskt får åtnjuta alla de mänskliga rättigheterna som Deklarationens alla artiklar uttrycker. Förklaringen kan alltså inte ha spelat ut sin roll så länge detta inte uppnåtts.

Vidare till presentationen av den ”negativa linjen”, det vill säga: Ja, UDHR har faktiskt spelat ut sin roll och har således inte någon betydelse idag;

1. Vikten av Förklaringen som ett betydande dokument försvann i och med att de två stora MR-konventionerna ICCPR och ICESCR infördes. Deklarationen spelar efter konventionernas införande inte längre någon politisk viktig roll då konventionerna är juridiskt bindande medan Förklaringen fortsätter att vara ett policydokument och därigenom inte längre kan anses ha någon tyngd inom politiken. Emellertid är både de politiska och de juridiska aspekterna ömsesidigt beroende av varandra för att ingen av dem ska förlora i trovärdighet.
2. Om det nu skulle vara så att UDHR under dessa sextio år utvecklats och blivit till internationell sedvanerätt borde ju det innebära att dokumentet ”ersatts” och inte längre är detsamma och därigenom inte längre kan anses spela någon betydande roll. Artiklarna i Förklaringen skulle i sådana fall ha antagit status av bindande folkrättslig juridisk sort, men tiden för dokumentet som den Allmänna *Förklaringen* om de Mänskliga Rättigheterna måste ses som avverkad och passé.
3. UDHR kan även ses ha förlorat sitt värde idag på grund av det faktum att ”vi alla” tar den för givet utan att alla faktiskt får åtnjuta de rättigheter som Deklarationen innehåller. Om Förklaringen hade betydelse idag borde man väl känna ett gemensamt ansvar i enlighet med denna, att faktiskt se till att våra medmänniskors grundläggande fri- och rättigheter tillgodoses.
4. Därutöver kan man tänka sig möjligheten att Deklarationen, genom att inte vara ett uttryck för universella normer, utan bara spegla västerländska ideal, aldrig spelat någon egentlig roll eller haft någon reell betydelse över huvud taget.

Som bekant gjordes Förklaringen inte om till *en* traktat utan blev till två sådana, vilka senare har följts av många ytterliggare konventioner för att skydda och försvara de rättigheter som Deklarationen uttrycker. Detta skulle kunna ses som ett misslyckande. Men om man ska se till vad som kan anses realistiskt får man nog vara benägen att hålla med om att det förlopp och den utveckling som UDHR har haft inom den traktatsrättsliga sfären inom folkrätten faktiskt kan ses som rimlig.

Diskussionen om huruvida UDHR skulle ha utvecklats till internationell sedvanerätt känns också ibland på förhand avgjord, trots att det inte är självklart att så är fallet. Det vore mycket intressant om Förklaringen i framtiden skulle komma att anta rollen som kodifierad sedvanerätt inom folkrättens lagar rörande mänskliga rättigheter. Detta kanske mycket väl är på väg att ske, exempelvis genom ICJ:s användande av Deklarationen som just detta, samt det faktum att vissa artiklar redan faller under sedvanerättens *jus cogens*-regler. Språkbruket idag kring Deklarationen som internationell sedvanerätt måste dock i nuläget räknas som felaktig.

För att se till de lite mer positiva aspekterna kring vad som har skett under de sextio år som

Deklarationen existerat kan man tänka sig att världen idag hade sett helt annorlunda ut om UDHR inte hade kommit till stånd vid just den tidpunkt som den gjorde. I och med Förklaringen har många tidigare utsatta fått det betydligt mycket bättre på många olika fronter, något som antagligen inte hade kunnat ske om inte UDHR kommit till. För att ge några exempel på följder av Förklaringen har bland annat Apartheidsystemet i Sydafrika försvunnit, kvinnors och flickors ställning har markant förbättrats i fråga om delaktighet i samhället och i utbildningsfrågor i många delar av världen, samt att förutsättningarna för många av världens ursprungsbefolkningar uppmärksammats på ett positivt sätt.

Har UDHR någonsin egentligen spelat någon roll, och i så fall för vem och/eller vilka, och på vilket sätt? Rent juridiskt har Deklarationen som sådan inte haft någon direkt betydelse, utan bara varit grunden för de konventioner som täcker dess innehåll. Då dessa konventioner inte är gällande över hela världen, eftersom detta kräver statligt samtycke, borde det innebära att denna ”världsberömda” Förklaring inte är universell.

Men speglar Förklaringen egentligen universella värden och värderingar trots att den inte efterlevs och är universellt gällande? Artiklarna uttrycker några av de viktigaste förutsättningarna för mänskligt liv, vilka rimligtvis borde vara de samma över hela världen. Det är däremot inte bara som förutsättning för själva livet som vi måste hävda dessa rättigheter, utan för att vi ska kunna leva detta liv i värdighet. Att sedan innehållet inte efterlevs i alla världens stater är ju en helt annan diskussion.

UDHR verkar ha haft en viktig politisk betydelse runt om i världen genom de sextio år som gått. Förklaringen är politisk inte bara inomstatligt utan även på det internationella planet. Människor har i sina hemländer kunnat utkräva sina mänskliga rättigheter vilka sedan förts upp på den internationella arenan genom ratifikation av de stora MR-konventionerna. Detta har i sin tur medfört att fler och fler förstått att de rättigheter som Deklarationen uttrycker och skyddar genom traktat kan gälla även för dem, något som leder till ytterligare påtryckningar i andra länder och på så vis sprider sig som ringar på vattnet. UDHR:s lättillgänglighet har gjort den till ett folkligt starkt vapen mot de styrande makterna och makthavarna, och detta med deras egna tunga ord och material.

Oaktat all den kritik UDHR utsätts för anser jag att det är riktigt att individen sätts före gruppen i dessa rättighetssammanhang. Det är på individnivå vi kan tala om mänskliga fri- och rättigheter. Det grundar jag på min tro på individens eget förnuft och förmåga att själv göra de val hon anser bäst för sig. Om det innebär medlemskap i en grupp är det i så fall vid någon punkt ett aktivt val hon har gjort vartefter gruppen inte ska få ses som högre stående än dess deltagare. Eftersom rättigheterna berättigas var och en, utan åtskillnad av något slag, så som på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller social ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt(Artikel 2) måste man därför se till att stärka kvinnors, men framför allt flickors roll från födseln så att de blir jämställda med män och pojkar för att dessa rättigheter ska kunna ses som universella, mänskliga rättigheter och inte rättigheter bara för mannen. Engelskans *man* liksom franskans *homme* betyder såväl man som människa, och man måste därför vara medveten om och beakta dessa språkliga tvetydigheter.

Deklarationen var från början tänkt att vara ett starkt dokument, på barrikaderna för den nya MR-aktivismen om allas universella lika värde och oförytterliga rättigheter som finns inneboende i varenda människa. Om ingen diskussion och debatt förs blir dock det ursprungliga syftet och innehållet till slut urvattnat och meningslöst. Visst kan det kännas bra med en trygg, stark och allmänt uppskattad stöttepelare, men trots att ingen totalt avfärdat Deklarationen offentligt går slutligen luften långsamt ur dess storhet som det centrala, styrande MR-verktyget. Det vördnadsfulla hanterandet av Deklarationen verkar ha tillkommit av att inte bara MR-tanken som idé i sig utan även UDHR med tiden fått ett egenvärde, och därmed blivit något man inte får förhålla sig kritiskt till och för den delen inte heller kränka.

Debatten om mänskliga rättigheter i allmänhet och UDHR i synnerhet visar på ett dilemma. Eftersom inlägg i denna debatt kring Förklaringen och dess innehåll speglar olika tankebanor kan man inte anse några av dessa vara vare sig faktiskt korrekta eller felaktiga. Det enda vi kan göra är att uttrycka vår åsikt och visa respekt för varandras olika uppfattningar. Det är således viktigt att upprätthålla denna debatt och inte rädas för att kritisera och ifrågasätta den. Annars riskerar vi att bara få ett gemensamt språkbruk utan att vi egentligen talar om, menar och värdesätter samma saker.

Men var hade vi befunnit oss i arbetet för de mänskliga rättigheterna idag om Deklarationen inte kommit till stånd? Vi kanske hellre får ångra de misstag vi gjort och försöka förbättra utsikten för framtiden istället för att förkasta den Förklaring som vi faktiskt har. UDHR har varit användbar i många sammanhang och inom många olika områden, och är det fortfarande. Deklarationen måste därför fortfarande ses som relevant då det inte finns något annat så stort och gemensamt, i hög grad accepterat dokument (eller övertygelse, tro, person...) som kan ersätta dess roll.

Men visst kan det ses som märkligt att när man en gång lyckats skapa ett sådant väl genomfört och trots allt allmänt uppskattat dokument, att det än idag inte finns något ytterliggare som liknar det. Kanske har man förstått att förklaringen måste behålla sin unika ställning för att kunna fortsätta ha samma genomslagskraft hos kommande generationer.

Det är fortfarande en lång väg kvar att gå för att Förklaringens alla artiklar och därigenom rättigheter ska kunna åtnjutas av alla människor utan åtskillnad. Ännu 60 år efter antagandet av UDHR är det tyvärr fortfarande så som W. Agrell uttrycker det, ”de som är födda friast är emellertid mest lika i fråga om värde och rättigheter”. Men i och med UDHR:s universella roll i arbetet för mänskliga rättigheter och den demokratiska utvecklingen i världen föds dock idag allt fler människor ”fria”. Förklaringen har varit en god hjälp på vägen i arbetet gällande alla människors lika värde och rättigheter, och kommer fortfarande att ha betydelse och fylla sitt syfte så länge vi är övertygade om UDHR:s styrka, värde och allmängiltighet. Den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna, som det historiska dokumentet faktiskt är, kommer för många generationer i framtiden att kunna verka som inspirationskälla för det fortsatta arbetet för och med de mänskliga fri- och rättigheterna samt rättvisan i världen.

7.1 Framtida forskning och övriga kommande insatser

Min önskan och uppmaning till mina medstudenter är att genom förståelse av denna uppsats

känna sig uppmanade att aktivt föra frågan om UDHR:s fortsatta relevans framåt för att detta till synes viktiga dokument inte ska falla i glömska och så småningom försvinna.

Intressant vore dock att göra en djupare juridisk studie om det eventuella faktum att UDHR håller på att omvandlas till sedvanerätt, och faktiskt noggrannare granska staters sedvänja och *opinio juris*.

Då Förklaringen alltså inte tenderar att behöva vare sig förkastas eller skrivas om vore det även intressant att vidare utreda om det i alla fall behöver upprättas ett tilläggsprotokoll till UDHR.

Det kommer självfallet även fortsättningsvis att krävas ett oförtröttligt arbete för att förverkliga de ursprungliga målen och syftet med UDHR som dess upphovsmän- och kvinnor hade som vision för mänskligheten.

Referenser

Litteratur

Agrell, Wilhelm: *De omänskliga rättigheterna, Bokslut över en FN-deklaration*, Ordfront förlag, Stockholm 1998

Alfredsson, Gudmundur and Eide, Asbjørn (eds.): *The Universal Declaration of Human Rights, A Common A Standard of Achievement*, Martinus Nijhoff Publishers the Hague/Boston/London
Published by Kluwer Law International 1999 pp. xxv-xxxv, 3-25, 701- 742

Baehr Peter, Flinterman, Cees and Senders, Mignon (eds.): *Innovation and Inspiration: Fifty Years of the Universal Declaration of Human Rights*, Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences, Amsterdam 1999, pp.7-15, 17-26, 177-192, 211-216

Brems, Eva: *Human Rights: Universality and Diversity*, Martinus Nijhoff, Kluwer Law International, The Hague 2001

Glendon, Mary Ann: *A World Made New, Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, Publicerad av Random House Trade Paperbacks, New York 2001

Greenhill, Malin och Ulfsparre, Christina: *Mänskliga rättigheter för alla och envar*, Norstedts Juridik AB, Vällingby 2007, s. 17-26

Gunner, Göran och Namli, Elena (red.): *Allas värde och lika rätt, Perspektiv på mänskliga rättigheter*, Studentlitteratur, Lund 2005, s.17-34, 87-108, 251-266, 285-307

Hedlund Thulin, Kristina: *Lika i värde och rättigheter, Om mänskliga rättigheter*, Andra omarbetade upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2004

Lee, Eddy: *The Asian Financial Crisis: The challenge for social policy*, International Labour Office, Geneva 1998, pp.66-68

Linderfalk, Ulf (red.): *Folkrätten i ett nötskal*, Studentlitteratur, 2006, s.23-35

Nowak, Manfred: *Introduction to the Human Rights Regime*, Martinus Nijhoff Publishers Leiden/Boston, Published by: Brill Academic Publishers

2003 Koninklijke Brill NV, Leiden, The Netherlands

The Raoul Wallenberg Institute Human Rights Library Volume14, pp.74-76

Roth, Hans Ingvar: *Vad är Mänskliga Rättigheter*, Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm 2007, s.43-108

van der Heijden, Barend, Tahzib-Lie, Bahia (eds.): *Reflections on the Universal Declaration of Human Rights, A Fiftieth Anniversary Anthology*, Martinus Nijhoff Publishers the Hague/Boston/London

Published by Kluwer Law International under the auspices of the Netherlands Ministry of Foreign Affairs, 1998 pp. 15-16, 45-51, 65-67, 91-94, 108-111, 161-163, 253-258

Övrigt referensmaterial

A/RES/3/217 A: Universal Declaration of Human Rights/den Allmänna Förklaringen om de Mänskliga Rättigheterna

Förenta Nationernas stadga, "FN-stadgan", (Charter of the United Nations), antagen i San Fransisco, 26 juni 1945

Universal Declaration of Human Rights, *Dignity and Justice for all of us, 60th Anniversary Special Edition*, United Nations Department of Public Information

A/RES/29/3314 (XXIX): Definition of Aggression, 14 december 1974

A/RES/25/2625 (XXV): Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations, 24 oktober 1970

ES/RES/5(1), ECOSOC 16 februari 1946

Vienna Convention on the Law of Treaties (VCLT), Wien 23 maj, 1969

Statute of the International Court of Justice, 1945

The Universal Declaration of Human Rights: A Living Document, **Robinson, Mary**, Australian Journal of International Affairs; July 1998, nr 2, vol. 52, s.117-121, Förlag: Carfax Publishing Company

The Forgotten Crucible: The Latin American Influence on the Universal Human Rights Idea, **Glendon, Mary Ann**, Harvard Human Rights Journal; 2003, vol. 16, s.27-39,
By President and Fellows of Harvard College

FN-fakta nr 4/08: *De Mänskliga Rättigheterna*, **Andrews, AnnaLena**, FN-förbundet UNA Sweden

Svensk Ordbok, Språkdata och Norstedts Förlag AB, 1990

Mänskliga Rättigheter 60 år, tematidning distribuerad med Svenska Dagbladet 6 december 2008, producerad av Manderley Media för Svenska FN-förbundet UNA Sweden

Dagens Nyheter, tisdag 9 december 2008, Kulturdelen, Idé & kritik, s.4

www.un.org/members/growth.shtml

www.un.org/Overview/rights.html

www.un.org/events/humanrights/udhar60/index.shtml

http://humanrights.suite101.com/article.cfm/adoption_of_the_udhr

http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?id=27&module_instance=1&action=pod_s how&navid=27

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/1087646>

http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/129006?i_h_word=English

www.udhr.org/history/question.htm#_Toc397930437